

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtrek pop.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 30.— Din. za naročnike v
inozemstvu 40.— Din. letno.
Posamezna številka po 1.— Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana,
razpise služb je plačati po 75 para za
vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg
poštne š. 25 Din.

Telefon uredništva
štev. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat 75 para
za nadaljnja uvrčenja primeren popust.
Oznaniila sprejema upravništvo lista.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva
UJU ima s članarino tudi že plačano
naročnino, torej ni treba članstvu na-
ročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne
stvari, je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I.**

Poštni čekovalni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštne.

„Narodna prosveta“ i pokrajinsko učiteljstvo.

Glavni odbor UJU obratio se jednim dopisom na poverništvo UJU u Ljubljani, da bi mu isto pomagalo posredovati u stvari pretplate za „Narodnu Prosvetu“ kod pretplatnika u Sloveniji i za pridobivanje novih pretplatnika.

Uži savet primio je na znanje izveštaj naših zastupnika, koji su bili u Beogradu, iz kojega se razabire da se „Nar. Pr.“ nalazi u teškom položaju. Ujedno se uži savet bavio s apelom i izveštajem pripćenog u „Nar. Prosv.“.

Uži savet je ustanovio, da položaj „Narodne Prosvete“ nije tako kritičan, jer list ima sigurno veliku budućnost. List treba da se pre reorganizira i da se ispuni nekoje neophodno potrebne preduvete, ako hoćemo da list zbilja postane glavno glasilo UJU i ako hoćemo, da se raširi i u mase učiteljstva u pokrajinama izvan Srbije.

Ti predmeti su sledeći:

1. „Narodna Prosveta“ morala bi postati zaisto centralni organ UJU ne samo po imeju, nego i po sadržini. Za to je neophodno potrebno:

a) da uredništvo „Nar. Prosv.“ nade i organizira u svim pokrajinama (Sloveniji, Hrvatski, Slavoniji, Bosni i Hercegovini, Crni gori, Dalmaciji, Vojvodini i Južni Srbiji) stalne izvestitelje dopisnike, koji će stalno i redovito izveštavati o glavnim, važnijim školskim i prosvetnim pitanjima i gibanju učiteljstva u pokrajina, ma. Delomično je to i zadaća glavnoga uredništva „Nar. Prosv.“ da potraži sudradnike koji će crpiti i pisati izveštaje iz staleško-političkih glasila povereništva UJU za glavno glasilo. Treba da se izrazi princip o potpunoj ravnopravnosti članaka pisanih u srpsko-hrvatsko-slovenačkom jeziku i neka uredništvo „Nar. Prosv.“ dobije pomoćnika u Beograd za sauredivanje dopisa u slovenačkom jeziku.

b) „Narodna Prosveta“ mora postati točan informativan list učiteljstva, koji će informirati učiteljstvo i tačno o svim materijalnim i pravnim novostima, koje se tiču učiteljstva cele države, to je o svim prosvetnim i školskim zakonima koji se prijavljaju, o svim činovničkim zakonima, koji se tiču i učiteljstva, o svim

na ovo odnosećim se ministerijalnim uredbama koje se prijavljaju i koje izadu, o položaju i stanju, u kojemu se od vremena do vremena u tim pitanjima nalazimo; o gibanju i novostima u Ministarstvu Prosvete; o delovanju Glavnoga Prosvetnoga Saveta u Beogradu i raspravama i zaključcima, što ih učini.

c) „Narodna Prosveta“ mora postati inicijativan organ za poverništva UJU u celoj državi i za kotarska (srpska) učiteljska društva. Zato mora donošati tačno stanovište Glavnoga Odbora UJU o svim aktuelnim prosvetnim školskim i staleškim pitanjima, koja se pojave i koja se tiču cele države, starati se mora kritično sa svima aktuelnim programatičnim pitanjima, koja u tom pogledu sledimo.

d) Učiteljstvo mora otvarati državne prosvetne, školske i staleške probleme i učiteljstvo zainteresirati za njih i paziti kako je u tom pogledu u drugim naprednijim državama.

2. a) „Narodna Prosveta“ mora da izluči sve političke i druge vesti koje nemaju nikakve veze sa prosvetom, školsvom i učiteljskim staležem.

b) Narodna Prosveta mora da odstrani lokalna pitanja, koja su do sada prevladavala, a koja se tiču isključivo Srbije. Takva pitanja neka se rešavaju u posebnom staleškom glasilu, koje neka osnuje poverništvo UJU u Beogradu za Srbiju posebno.

3. Glavni Odbor UJU neka razmišlja o tom, kako bi „Narodna Prosveta“ izlazila samo jedanput nedeljno. Time bi se troškovi za polovinu smanjili, pretplata bi se snizila, a učiteljstvo moglo bi se iz materijalnih obzira lakše pretplatiti i uredno plaćati.

4. Glavni Odbor UJU neka razmišlja o tom ne bi li se možda dalo štampanje lista preneti u koju drugu štampariju ili provincijalno mesto (n. pr. „Natošević“, Novi Sad), gde bi tisak bio jeftiniji, te bi se s tim i pretplata snizila a list bi se lakše raširio među učiteljstvo cele države.

5. Jedan od manjih i bistvenih uveta za raširenje „Nar. Prosv.“ u pokrajinama izvan Srbije bio bi i taj, da bi „Narodna Prosv.“ barem delomično, u većem obsegu nego do sada tiskana bila i latinicom.

6. Glavni Odbor UJU neka razmišlja o tom da sva poverništva UJU dobiju svoja pokrajinska glasila. Tako treba, da preuzme uz već postojeća (pov. Ljubljana — „Učiteljski Tovariš“, pov. Zagreb — „Jedinstvo“ pov. Split — „Pokret“) još: pov. za Bosnu — „Nova Škola“, pov. za Vojvodinu — „Učiteljski Vesnik“ pov. za Južnu Srbiju — „Prosvetni Radnik“, kao staleška glasila svojih poverništva i pov. Beograd neka osnuje svoje staleško pokrajinsko glasilo, da „Nar. Prosv.“ ostane isključivo centralni staleški organ UJU.

Ova pokrajinska glasila poverništva UJU neka razbreme „Nar. Prosv.“ od lokalnih pokrajinskih izveštaja i izveštaja sreskih učiteljskih društava iz pojedinih pokrajina.

Sva poverništva neka uvedu obližatnu pretplatu na pokraj. staleško glasilo

i pretplata neka se podmiruje skupno sa članarinom.

Na taj način ojačala bi staleška svest kod svih članova poverništava i pokraj. glasila poverništava imala bi najmanje toliko pretplatnika na list, koliko bi pover. imalo članova.

7. Uz tako utvrđenu stalešku svest moći će se misliti i na to, da se i „Nar. Prosv.“ uvede obližatno za sve članove UJU i poverništva UJU sabrala bi pretplatu za „Nar. Prosv.“ skupno sa članarinom.

Na taj način podigao bi se broj pretplatnika na „Narodnu Prosvetu“ na broj članova UJU, t. j. broj pretplatnika „Nar. Prosv.“ bio bi toliko, koliko je svega učiteljstva u državi.

Nacrt zakona o građanskim školama u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca.

(Vlad. I. Radojevića.)

1. Opšte odredbe.

Član 1.

Građanska škola je poseban tip srednje škole.

Njen je zadatak da vaspitava omladinu i da je sprema za praktičan građanski život i za produženje učenja u nižim i srednjim stručnim školama.

Član 2.

Građanske škole otvara Ministar Prosvete, po saslušanju glavnoga Prosvetnoga Saveta, ili po državnoj potrebi, ili po molbi opštinske uprave nekoga mesta.

Ako se škola otvara po državnoj potrebi, država plaća nastavnike i sama podnosi sve izdatke. A ako se otvara po molbi opštinske uprave, onda država daje samo nastavnike, a sve ostale izdatke podmiruje sama opština iz svojih sredstava.

Član 3.

Građanska škola može biti: samo za mušku, ili samo za žensku decu ili za mušku i za žensku decu ujedno, naziva se „Državna Građanska Škola.“

Član 4.

Prema mesnim prilikama i potrebama stanovništva u građanskim školama nastava može

imati pretežno poljoprivredni, ili trgovinski, ili industrijski pravac.

Stoga se ove škole otvaraju i po gradovima i po selima.

Član 5.

Nastava je u građanskim školama za učenike i učenice besplatna i neobavezna, u koliko se to ne kosi sa odredbama zakona o osnovnim školama.

Član 6.

Učenje u građanskoj školi traje četiri godine.

Uplis učenika vrši se od prvoga do desetoga septembra. A radno vreme i svi odmor i toku školske godine upravljaju se u svemu po zakonu o srednjim školama, u koliko ovim zakonom nije drukče naređeno.

Član 7.

Ako država ili opština nema pogodnoga zemljišta za podizanje školske zgrade i za školsko dvorište, može se koristiti zakonom o eksproprijaciji zemljišta.

Član 8.

Građanska se škola može otvoriti:

a) ako ima za to budžetske mogućnosti;

LISTEK.

Fr. Suher:

O pomenu risanja.

(Konec.)

Na ris. kongresu v Bernu se je izjavil znamenit francoski pedagog: »Ena risarska ura je več vredna nego deset ur nazornega nauka!«

Na tisoče in tisoče zgledih so proučili psihologi, da otrok izraža predstave z risanjem. Nova metoda ni metoda mehničnega posnemanja, ampak predmetu gre vloga predstave stvarajoče stroke, ki ima isto važnost ko jezik. Iz risanja je napravila ne le samo šolo spoznavanja, ampak skrbi za to, da bogati gojencu zaklad znanja po njegovih lastnih izkušnjih.

Zasluge za to imajo: Maitland, Kalifornija; dr. Lukus, Filadelfija; Hamburžani, na Angleškem John Ruskin, Sully, na Nemškem poleg že imenovanih Lievenstein, Lipsko, i. dr.

Učenec obtipava predmet z očmi; ne more pa izražati, kar zaznava. V njegovi duši se odigrava obsežni procesi, ki jim je uzrok trdna volja, to izražati, kar vidi,

Iz vsega se odločno vidi, da predmet ni v pretežni večini spretnosti, ampak to, kar je nazorni nauk in kar je jezik: stroka, ki vzbujja, čisti in ustvarja nove predstave. Spretnost je pa v toliko, kolikor je spretnost vsak predmet na zadnji Herbart-Zillerjevi formalni stopnji t. j. na stopnji vaje. Kerschenshtein in dr. E. Weber uvrščata risanje k nazornemu nauku. Prvi pravi: »Risanje je svoj poseben način izražanja, jezik, godba, kretanja.«

Henry Tunaley (His Majesty Chief Inspector of Drawing Public Elementary Schole) piše: »Risanje je prav tako intelektualna vaja, kakor če se pečemo s katerikoli drugim predmetom v šolskem življenju, ker olajšuje opazovanje, vzbujja misli (predstave) in vzgaja natančnost v izrazu. Risanje vzbujja zmožnost večje vrednosti v življenju nego je mehanična natančnost. Izpodbujja pamet, budi razum za vzrok in učinek, razvija zmožnost analiziranja, ljubezen za lepoto, nežnost in prejemljivost duha, navadi ličnost in vadi roko v natančni spretnosti. — Ako se poučuje risanje dobro, tako da se izraža učenec prosto, tedaj je mogočen činitelj v razvijanju domisljije, pa tudi sile iznajdljivosti. Pa to je le tedaj, ako izpodbujamo učenca pri vsakem

koraku v pouku in razvoju, da svoje moči uporablja, izrazujoč se samostojno.«

Kot stroka, ki posreduje med umetniškimi proizvodi in človeškim razumom, nosi prvo vlogo risanje.

Johannes Richter pravi: »Navadite narod pristnega, plemenitega užitka, najblajše zadovoljitve življenjskega stremeljenja, in odprite mu pota, ki vodijo k čistim virom življenja in umetnosti, tedaj ne bo vzkipevala zahteva, da bi surovo zadovoljil svojim čutom, in krčme, igralnice ter brlogi podle razuzdanosti vseh vrst bodo prazne.« Cornelius Gurlitt: »Umetnost more dati vsakemu požirek zdravilja. Misel, da naj umetniška doba nadomešča znanstveno, in da se mora v njej pozdravljati duševni napredek, korak do miru, do ednosti, dobiva vedno več veljave.«

Da pa je treba za umetniško vzgojo znanja tehnike umetniškega delovanja, to naglašajo pedagogi nove dobe. To znanje, da naš predmet, Meumann: »Metoda doživljaja (t. j. umetniškega) ima za pogoj nadrobno znanje prave-

* Tej zahtevi ustreza nova metoda risanja n. pr. v Čehoslovaški. Pri nas se ne bo mogla gojiti tam, kjer je v razredu preveč otrok.

ga umetnikovega tvorjenja, sicer nastane iz nje samovoljna iznajdba namišljene umetniškega delovanja.«

Foerster piše: »Prava vzgoja k umetnosti bi bila vzgoja k sodelavnosti pri velikem delu premagovanja umetnikovega, ki oduševlja materijo, premaguje usodo in ve sporazumeti protislovja življenja v višjem umevanju. Kdor se ni učil obdelovati nikdar svoje kladce, kdor ni znal rabiti dleta proti samemu sebi, ta tudi ne bo nikdar razumel oduševljenega Michelangelovega miramorja. Barbarju ostane kamen.«

Sodelovati more z umetnikom le, kdor zna risati.

Pa tudi iz zgodovine in njenih najznamenitejših zastopnikov se da dokazati velik pomen risanja. Navesti je mogoče tu le malo.

Najprej nahajamo risanje (sklographia, grafika) kot učni predmet pri Grkih.

Aristotel poroča: »Mladina naj se poučuje o grafiki, ker je za življenje potrebna in splošno zelo koristna ter posebno nudi prednost, da se presojajo proizvodi umetkov pravilneje. Pa ne le zaradi dobička naj se uči mladina risati (nakupovanje predmetov itd.), ampak tembolj, ker se s to umetnostjo izobrazuje in ostrli zmisel za